

О.В.Янковська (Київ)

**КРУГЛИЙ СТІЛ “ХРУЩОВСЬКА “ВІДЛИГА”: ПЕРЕДУМОВИ, РЕАЛІЇ, НАСЛІДКИ
(З ПРИВОДУ 50-РІЧЧЯ XX З’ЇЗДУ КПРС)”**

23 лютого ц.р. в Інституті історії України НАНУ відбувся круглий стіл “Хрущовська “відлига”: передумови, реалії, наслідки (з приводу 50-річчя XX з’їзду КПРС)”. Для обговорення пропонувалися такі питання: радянське повоєнне суспільство: передумови хрущовських реформ; сталінізм та суспільство: морально-психологічний аспект; об’єктивні й суб’єктивні чинники десталінізації радянської країни; XX з’їзд КПРС і його значення для модернізації тоталітарної системи; внесок М.Хрущова у викриття сталінізму; національне питання як інструмент політичної боротьби; роль XX з’їзду КПРС у припиненні масових репресій; початок десталінізації в Україні; міжнародний аспект останньої; історіографія проблеми.

Вступне слово виголосив директор Інституту історії України НАНУ академік НАН України *Смолій В.А.*, який відзначив, що XX з’їзд КПРС став багато в чому поворотним пунктом в історії СРСР, хоча не всі покладені на нього надії згодом виправдалися. З’їзд і особливо історична доповідь М.Хрущова “Про культ особи та його наслідки” дали поштовх процесові оновлення суспільства, поклали початок розвінчанню деяких соціальних міфів сталінізму, вивільненню суспільної свідомості від догм та ідеологічних стереотипів.

В обговоренні взяли участь: *Бажан О.Г.* – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу регіональних проблем історії України Інституту історії України НАНУ; *Білокін С.І.* – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник відділу історії України 2-ї половини XX ст., директор Центру культурологічних студій Інституту історії України НАНУ; *Даниленко В.М.* – доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувач відділу історії України 2-ї половини XX ст. Інституту історії України НАНУ; *Кондрацький А.А.* – кандидат історичних наук, секретар комісії Київради з питань поновлення прав реабілітованих, голова Київського товариства політ’язнів і жертв репресій; *Копиленко О.Л.* – доктор юридичних наук, професор, віце-президент Академії правових наук України, директор Інституту законодавства Верховної Ради України; *Кульчицький С.В.* – доктор історичних наук, професор, завідувач відділу історії України 20–30-х рр. XX ст., заступник директора Інституту історії України НАНУ; *Лисенко О.Є.* – доктор історичних наук, професор, завідувач відділу історії України періоду Другої світової війни Інституту історії України НАНУ; *Майборода О.М.* – доктор історичних наук, професор, завідувач відділу етнополітології Інституту політичних та етнонаціональних досліджень НАН України; *Офіцинський Р.А.* – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Ужгородського національного університету; *Романюк І.М.* – кандидат історичних наук, доцент Вінницького національного університету ім. М.Коцюбинського; *Рубльов О.С.* – доктор історичних наук, учений секретар Інституту історії України НАНУ; *Шаповал Ю.І.* – доктор історичних наук, професор, керівник Центру історичної політології Інституту політичних та етнонаціональних досліджень НАН України; *Удод О.А.* – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник відділу історії України 20–30-х рр. XX ст. Інституту історії України НАНУ.

Учасники круглого столу підкреслювали, що критика культу особи не порушувала основ соціалістичного суспільства й державного устрою. Соціально-економічна система, створена більшовиками, не була природною. Тому вона не мала майбутнього. Цікава дискусія розгорнулася з приводу думки, висловленої доктором історичних наук С.В.Кульчицьким про те, що сталінізм – це теж ленінізм, у полегшеному вимірі. Щоправда, Ленін наприкінці свого життя зробив спробу переосмислити свою концепцію побудови соціалізму в праці “Про кооперацію”. Виступаючі робили акцент на тому, що викриття сталінізму здійснювалося людьми, які самі були продуктом цієї епохи та спільниками злодіянь вождя. Тож свідомо чи підсвідомо М.Хрущов спрямовував його в таке русло, щоб, звинувативши певне коло керівних осіб, перекласти на них всю провину за помилки й терор, зберігаючи при цьому систему та себе на вирішальних позиціях у ній.

Незважаючи на значну часову відстань, закрита доповідь М.Хрущова на XX з’їзді КПРС усе ж не втратила свого, як висловився доктор історичних наук Шаповал Ю.І., емблематичного характеру. І не лише в сенсі того, що вона символізувала “відлигу”, а й у тому, що вона деміфологізувала явище, котре не можна повертати ні в яких формах, звісно за умови, якщо саме суспільство прагне сповідувати демократичний спосіб мислення.

